

فصلنامه علمی

موارد ثبوت دعوا با شهادت بانوان، در فقه اهلبیت (ع) و حقوق ایران
سید محمد حسینی دره صوفی (دانشجوی دکتری فقه و حقوق قضایی)

نقش رسانه ها در پیشگیری از جرایم، با تاکید به رسانه های افغانستان
سید محمد نقوی دانش آموخته کارشناسی ارشد حقوق جزا و جرم شناسی

جایگاه اهل بیت در آیه «تلقی کلمات»
سید طالب زکی کارشناسی ارشد مدرسه عالی فقه جامعه المصطفی

اخوت اسلامی از دیدگاه مقام معظم رهبری...
محمد اسماعیل حلیمی، دانشجوی دکتری جزا و جرم شناسی

نقش ایدئولوژی در تحولات سیاسی اجتماعی با رویکرد قرآن کریم
غلام سخی رحمانی، دانش پژوه دکتری قرآن و علوم سیاسی

نمود از اعجاز علمی قرآن کریم در زمین
سید محمد علی حسینی زهرابی، دانش پژوه دکتری قرآن و علوم

جهانی شدن و چالش های توسعه سیاسی جهان اسلام
خانم راحله حسینی، کارشناسی ارشد روابط بین الملل

عنوان: فصلنامه علمی نیسم کوثر
مدیر مسئول: سید مهدی حسینی
سر دبیر: سید محمد حسینی دره صوفی
ویراستار: سید محمد نقوی
مدیر داخلی: سید محمد رضا علوی
گرافیسٹ: سید محمود محسنی
شمارگان: ۱۰۰۰ نسخه
قیمت: ۲۰,۰۰۰ تومان
صاحب امتیاز: بنیاد فرهنگی خدماتی امام حسن عسکری (ع)
شماره تماس: ۰۰۹۸۹۳۵۳۹۶۹۷۷۶
سایت فصلنامه: nasimekosar.blog.ir
ایمیل: nasimkosar1399@gmail.com
دفتر مرکزی و محل چاپ: افغانستان: مزار شریف

سال اول، پاییز ۱۴۰۰، شماره ۲

تاریخ دریافت: ۱۴۰۰/۰۷/۱۷

تاریخ پذیرش: ۱۴۰۰/۰۸/۲۲

اخوت اسلامی از دیدگاه مقام معظم رهبری، مهم ترین مؤلفه بیانیه گام دوم انقلاب اسلامی

محمد اسماعیل حلیمی^۱

چکیده: آنچه که امروزه جوامع اسلامی را تهدید می کند، مسئله اختلاف و درگیری های خونینی است که که از یک سو تفسیر قشری گری از متون کهن دینی هر فرقه و نحله که هر کدام خودشان را حق مطلق می دانند و دگران را باطل محض، باعث تشدید این اختلافات شده است و از دگرسوی، استکبار جهانی و دشمنان اسلام نیز، هر روز به بهانه های مختلف، آتش این درگیری ها را روشن تر می کنند. در سال های اخیر، این کشت و کشتار و درگیری های خونین فرقه ای به اوج خود رسیده است؛ از جای جای پیکره امت اسلامی، مانند عراق، سوریه، لبنان، افغانستان، پاکستان و... خون می چکد و روزی نیست که مردم مسلمان داغدار عزیزان شان نباشند! تنها داروی این درد کشنده، وحدت و همدلی و اخوت امت اسلامی است البته وقتی سخن از «وحدت امت اسلامی» به میان می آید، به معنی برداشتن مرزهای جغرافیایی نیست؛ بلکه به معنی وحدت عمل و درک متقابل در خصوص موضوعات مشترک، حول مصالح اسلامی است. وحدت اسلامی براین مبنا استوار است که علی رغم وجود تفاوت ها و اذعان و اعتراف به تفاوت و تنوع، همدیگر را قدر نهمیم و از کینه ورزی و کینه توزی و آتش افروزی

۱. دانشجوی دکتری حقوق جزا و جرم شناسی جامعه المصطفی العالمی. قم

و ستیزه‌جویی و تضییع حقوق هم، پرهیزیم. تقویت و تأکید بر انسجام حدود یک و نیم میلیارد مسلمان جهان، اساسی‌ترین رسالت علما، دانشمندان و نخبگان جهان اسلام است و اندیشمندان مسلمان باید از خود سؤال کنند که چگونه می‌توانند اتحاد و وحدت مسلمانان را اولویت اول جهان اسلام قرار داد؟ متأسفانه مسلمانان امروزه با بی‌توجهی به توطئه اجانب در گرداب تفرقه قرار گرفته و جهان اسلام زیان‌های غیر قابل جبرانی از این تفرقه‌ها دیده است. در سال‌های اخیر دشمن تلاش کرده است عامل مذهبی را به عامل اختلاف بدل کند و نگذارد کشورهای اسلامی با تشریک مساعی و برادری به اوج شکوفایی برسند. اکثر اندیشمندان و صاحب نظران اسلامی برای برچیدن این اختلافات، راهکارهای ارائه کرده‌اند و هر کدام کوشیده‌اند از زاویه‌ای به این مشکل بنگرند و راه درمان ارائه دهند. تحقیق حاضر می‌کوشد دیدگاه آیت الله خامنه‌ای بزرگ، اندیشمند و فیلسوف اسلامی معاصر را در باب وحدت مسلمین و اخوت اسلامی بررسی نماید. گفتنی است که پیام‌های معظم له در کنفرانس‌های سران کشورهای اسلامی، کنگره جهانی حج، اجلاس وحدت اسلامی، دیدار با سفرای کشورهای اسلامی و مناسبت‌های مرتبط، به عنوان منبع، مورد استفاده قرار گرفته است.

واژگان کلیدی: مقام معظم رهبری، آیت الله خامنه‌ای، وحدت اسلامی، اخوت اسلامی، برچیدن اختلافات، بیانیه گام دوم انقلاب اسلامی.

مقدمه

مناسب است قبل از پرداختن به بررسی دیدگاه مقام معظم رهبری، حضرت آیت الله خامنه‌ای در این خصوص، از باب تیمن و تبرک، اشاره‌ای کوتاهی داشته باشیم به موضوع وحدت از دیدگاه قرآن کریم که کتاب هدایت برای بشریت از طرف خالق جهان است و هم چنین منبع آسمانی مشترک که همه فرق اسلامی آن را با جان و دل قبول دارند

الف) مفهوم وحدت در قرآن

در قرآن کریم آیات زیادی را می‌توان یافت که در آن‌ها به این مسأله اشاره شده است؛ از جمله مفاهیمی، چون «واعتصموا»، «تعاونوا»، «اصلحوا»، «اصلاح بین الناس»، «الف بینهم»، «امّة واحدة»، «امّة وسط»، «حزب الله»، «صبغة الله» و «اخوة».

محور وحدت در دیدگاه قرآنی «توحید» و در مرتبه‌ی دیگر دین اسلام است. قرآن کریم پیامبر را به سوی اهل کتاب می‌فرستد و از آنان برای پیوستن به شعار توحید و جدایی از غیر او دعوت می‌کند: «ای پیامبر! به اهل کتاب بگو، بیایید بر اساس کلمه‌ای که بین ما و شما مشترک است، غیر از خدا را نپرستیم و یک دیگر را در برابر خداوند بعنوان رب و پروردگار نگیریم (وحدت کنیم). پس اگر روی برگرداندند بگوئید، شاهد باشید که ما اهل تسلیم در برابر حق هستیم» (حکیم، ۱۳۷۷، ص ۷۱).

آیه شریفه فوق نشان می‌دهد که مرز اتحاد «توحید» است، مشرکان و کافران که بر محور غیر توحید حرکت می‌کنند، در وحدت دینی پذیرفته نخواهند شد. در تبیین محور وحدت، آیات دیگری نیز وجود دارد که اعتقاد به رسول خدا، اعتقاد به اولی الامر و قبول حکم را اضافه می‌کند. به این ترتیب وحدت واقعی با توجه به این آیات تفسیر می‌شود: در سوره «آل عمران» آمده است: «واعتصموا بحبل الله جميعا ولا تفرقوا»؛ یعنی همگی به ریسمان الهی چنگ زنید و متفرّق نشوید. این آیه شریفه از مسلمانان می‌خواهد که با اسلام از دنیا خارج شوند، از این رو اعتصام به ریسمان الهی با توحید منهای نبوت پیامبر و لوازم آن صادق نیست.

حضرت علی(ع) نیز گرچه مسیر خلافت را ناحق می‌دیدند و آنان را در مقابل فرمان خداوند و رسول عصیانگر می‌یافتند، اما به خاطر مصلحتی مهم‌تر، ابراز مخالفت نمی‌نمودند. سخنان امام در این زمینه بسیار درس آموز است. این کلمات بیانگر آن است که وحدت اسلامی که غالباً با حیات واقعی مسلمانان همراه است، بر حق دیگری - گرچه حق معصومی، چون علی(ع) باشد - مقدم است.

این وحدت در حقیقت ائتلاف است، و بالاتر از وحدت «گذشت» از هر آن چه را که قطب مخالف آن را بر نمی‌تابد، و بسنده کردن بر هر چه «از حق» که در نظر قطب مخالف مناسب می‌نماید. همچنین حضرت علی(ع) جدای از خطبه‌ی کوتاه و پر معنای شفشقیه، در موارد متعددی به سکوت معنا دار و سخت خویش اشاره می‌کند. این سکوت که همراه با خار در چشم و استخوان در گلو توصیف شده است، برای حفظ وحدت مسلمانان و بقای اساس دین بوده است. امام در یکی از خطبه‌های اوایل دوره حکومت خود می‌فرماید:

«قسم به خداوند که اگر ترس از اختلاف و جدایی مسلمانان نبود و اگر ترس از آن نبود که کفر بازگردد و «دین» فانی شود، هرآینه در غیر از موضعی که نسبت به آن ها نفع داشتیم، قرار می‌گرفتیم.» (ابن ابی الحدید، ۱۴۰۴، ص ۳۰۷). آن چه از مجموع مفاهیم قرآنی، بیانات و سیره پیامبر و امامان معصوم (علیهم السلام) فهمیده می‌شود، این است که همواره حفظ نظام اسلامی و مصالح عمومی بر منافع شخصی و گروهی مقدم بوده است و اینان از هر اقدامی که تفرقه و شکاف میان جماعت اسلامی را به دنبال داشته باشد، اگرچه نفع شخصی در آن می‌دیده‌اند، احتراز می‌کردند.

ب) وحدت اسلامی از دیدگاه آیت الله خامنه‌ای

وحدت اسلامی در دیدگاه مقام معظم رهبری، به معنای فهم درد مشترک و دشمنی‌های مشترک و ظرفیت‌های مشترک می‌باشد که در این یک‌نوازی و همدلی است که وحدت، عینیت می‌یابد. از نظر ایشان، جهان اسلام، دارای کاستی‌هایی همچون ضعف اراده‌ی جمعی، ترس از دست دادن موقعیت، فقدان ارتباطات درونی، ناآشنایی با فرصت‌ها و مخاطرات فراروی می‌باشد، که اگر این ضعف‌ها درمان شوند، زمینه برای ظهور وحدت امت اسلامی فراهم خواهد شد.

اخوت اسلامی از دیدگاه مقام معظم رهبری، مهم‌ترین مؤلفه بیانیه گام دوم انقلاب اسلامی* ۷۳

از منظر مقام معظم رهبری (مدظله) مهم‌ترین و کلیدی‌ترین اصل در سیاست خارجی در حوزه جهان اسلام، اصل وحدت و انسجام اسلامی است. به لحاظ فراوانی کار برد الفاظ در لسان مقام معظم رهبری، بی‌تردید واژه وحدت اهمیت بسیاری یافته، تا جایی که امروزه از ایشان به عنوان یکی از بزرگ‌ترین منادیان وحدت یاد می‌شود. کثرت آثار محققانی که وحدت را از منظر مقام معظم رهبری بحث نمودند شاهد بر مدعاست. فرزندی، ۱۳۹۱، جبل‌المتین).

قبل از پرداختن به نظرات ایشان، باید توجه داشت که وحدت اسلامی، امروزه در برابر دو خطر بزرگ قرار دارد: ۱) رویکردهای سکولار و لائیک، که در جوامع اسلامی، در مسیر ایجاد وحدت جهانی یا قومی - در برابر وحدت اسلام - گام بر می‌دارند. احزاب ملی‌گرا و تمایلات جهانی‌سازی در قلمرو گسترده جهان اسلام، به‌رغم افت و خیز بسیار، هنوز رونق قابل توجهی داشته و مانع بزرگی در برابر ایجاد و بازسازی وحدت اسلامی به شمار می‌روند. ۲) رویکردهای فروکاهنده وحدت اسلامی به وحدت طایفه‌ای و مذهبی، که نمود روشن آن در گرایش‌های افراطی سلفی‌گری در میان اهل سنت، و غلو شیعی‌گری در جوامع بسته شیعی و برخی عوام شیعی به چشم می‌خورد.

آیت‌الله خامنه‌ای با دید نافذ و بصیرت منحصر به فردی که دارد هر دو خطر را در مناسبت‌های مختلف گوشزد کرده و راجع به خطرات آن هشدار داده است. «در عین این که دولت‌ها و قدرت‌ها و اداره‌کنندگان جهان، برای مصالح دولت‌ها و مسایل سیاسی خود، به سمت وحدت پیش می‌روند، تمام تلاش‌های استکبار در جهت تضعیف ملت‌ها و بخصوص ملت اسلام و ایجاد اختلاف بین این‌ها به کار می‌رود. اتحاد مسلمین، به معنای انصراف مسلمین و فرّق‌گوناگون از عقاید خاص کلامی و فقهی خودشان نیست؛ بلکه اتحاد مسلمین به دو معنای دیگر است که هر دوی آن باید تأمین بشود: اول این که فرّق‌گوناگون اسلامی (فرّق سنی و فرّق شیعه...) حقیقتاً در مقابله با دشمنان اسلام، همدلی و همدستی و همکاری و همفکری کنند. دوم این که فرّق‌گوناگون مسلمین سعی کنند خودشان را به یکدیگر نزدیک کنند و تفاهم ایجاد نمایند و مذاهب فقهی را باهم مقایسه و منطبق کنند. اتحاد مسلمین و صفای دل آنان، شرط اصلی اعلائی کلمه‌ی اسلام است.» (آیه‌های انقلاب، واژه اتحاد).

ایشان مسئله اختلاف بین شیعه و سنی را، اختلاف ماهوی و اساسی ندانسته

بلکه دو شاخه از درخت تئومند اسلام دانسته و عمیق کردن شکاف بین فرق اسلامی و تشدید اختلافات را کار دشمنان اسلام و قدرت‌های بزرگ می‌دانند و می‌فرمایند: «اگرچه به نظر ما، اختلاف شیعه و سنی در حقیقت اختلاف نیست؛ زیرا در اصول اصلی اسلام - که اگر کسی آنها را نداشت، مسلمان نیست - مشترکند؛ یعنی هر دو مذهب، به قبله‌ی واحد، خدای واحد، پیامبر واحد، قرآن واحد و احکام و ارکان واحد اسلامی معتقدند؛ اما شما ببینید که استعمار در طول زمان از طرح مسأله‌ی شیعه و سنی در مقابل یکدیگر، چه وسیله‌ی اختلافی - بخصوص در محافل پایین‌تر و نسبت به اوساط پایین مردم که از معرفت و توجه، قدری دورتر هستند - درست کرده است.» (بیانات، ۱۳۶۸).

ایشان توجه به جهان اسلام و وحدت مسلمین را یکی از مسایل مهم انقلاب می‌دانند و همه مسلمانان را با تمام تفاوت‌های نژادی و قومی و منطقه‌ای و... به وحدت و همدلی فرا می‌خوانند و در باره خطر استعمار در فاصله انداختن میان امت اسلامی هشداد می‌دهد «یکی از مسایل اساسی در انقلاب اسلامی ایران و حرکت عظیمی که امام امت به وجود آوردند، توجه به امت بزرگ اسلامی و پیوند عمیق و مستحکم میان مسلمانان عالم - علی‌رغم وجود فاصله‌های جغرافیایی و تفاوت‌های نژادی و زبانی - است. شاید در دنیای اسلام، یکی از چند مسأله‌ی معدود و درجه‌ی اول که اهتمام همه‌ی مسلمین عالم را طلب می‌کند، همین مسأله باشد. یکی از هدف‌های ورود استعمار به کشورهای شرقی و اسلامی، فاصله انداختن میان مسلمان‌ها بود. راه‌های گوناگونی را برای ایجاد فاصله میان برادران مسلمان در اقطار اسلامی پیمودند؛ از غلیظ کردن احساسات و انگیزه‌های ناسیونالیستی، تا ایجاد و تشدید اختلافات فرقه‌پی. مسلماً نقش حکومت‌های فاسد و دست‌نشانده‌ی استعمار در ایجاد این فاصله، نقش بی‌نظیر و بسیار مؤثری بود. ما امروز در سرتاسر عالم، یک جمعیت حدوداً یک میلیارد نفری را تشکیل می‌دهیم که در نقاط استراتژیک و حساس و مناطقی که ثروت‌های عمده و مورد نیاز جهان امروز در آن‌جا ذخیره شده، پراکنده شده است. در عین حال، مسلمانان عالم در غالب کشورها - چه کشورهایی که در آن به صورت اقلیت زندگی می‌کنند، و چه کشورهایی که اکثریت قاطع و عمده‌ی بدنه‌ی ملت را تشکیل می‌دهند - از لحاظ اجتماعی و سیاسی و اقتصادی، در وضعیت نامطلوبی بسر می‌برند. این در حالی است که اسلام و آیات کریمه‌ی قرآن، پیروان خود را به انواع کمالات بشری، مانند علم و فضایل اخلاقی و عدالت اجتماعی و عزت

اخوت اسلامی از دیدگاه مقام معظم رهبری، مهم‌ترین مؤلفه‌ی بیانیه گام دوم انقلاب اسلامی* ۷۵

وقوت و یگانگی و وحدت و تسلیم نشدن در مقابل تحمیل‌ها سوق می‌دهند. بروشنی می‌شود فهمید که وضع کنونی مسلمین در دنیای اسلام و سراسر جهان، وضع طبیعی یا تصادفی نیست؛ بلکه این شرایط را بر مسلمانان تحمیل کرده‌اند. از اولین روزی که نهضت اسلامی در ایران به رهبری امام عظیم‌الشأن و بزرگوار ما آغاز شد، یکی از اصلی‌ترین مواد داعیه‌های این نهضت، عبارت از وحدت مسلمین در سرتاسر عالم و کوتاه کردن دست قدرت‌های ستمگر و متجاوز از سر مسلمانان بود. این پیام، همچنان پیام انقلاب ماست (سخنرانی، ۱۳۶۸).

یکی از مشکلات اصلی فراروی وحدت اسلامی، فتوای مفت و بی‌دلیل و ضد اسلامی و ضد دینی مفتیان سعودی و وهابی و امثالهم است که از طرفی با فتوای عجیب و غریب شان آبروی اسلام را می‌برند و از سوی دیگر باعث کشت و کشتار و خون‌ریزی مسلمانان می‌شود. ایشان در جای از بیانات‌شان به این نکته مهم اشاره کرده می‌فرماید «مسلمانان باید آگاه باشند و بدانند؛ فریب دشمن و تبلیغات ترفندآمیز او را نخورند. وحدت و همدلی ما، نخستین آماج آنهاست. باید اجازه نداد که بهانه‌های فرقه‌ی و مذهبی و طایفه‌ی، بهانه‌های اختلاف شود. باید اجازه نداد که فشارهای توأم با وعده از سوی استکبار، اراده‌ها را ضعیف کند. باید اجازه نداد که بی‌خبران از اسلام و دشمنان خصلتی آن، دربارهی حلال و حرام خدا و تفسیر آیات خدا، به لاطائلات بپردازند و اسلام را به میل خود و در خلاف جهت پیام و رسالت اسلام و قرآن، تحریف و معنی‌کنند. اگر این کارها بشود - که البته نیز خواهد شد - اسلام پرچم نجات بشر را در بخش عظیمی از جهان خواهد گسترانید» (پیام، ۱۳۷۰).

یکی از نکات جالبی که مقام معظم رهبری مورد توجه قرار می‌دهند، محور وحدت قرار دادن پیامبر بزرگوار اسلام است. ایشان می‌فرماید که حتی در قرآن کریم هم ممکن است مسلمانان تفسیرهای مختلف داشته باشند، حتی در عقیده توحید ممکن است کسانی اختلاف رای داشته باشند اما در مورد نبی مکرم اسلام هیچ اختلافی وجود ندارد. آنچه به دنیای امروز ما ارتباط دارد، نکته‌ای است که من مکرر بر آن پا می‌فشارم و آن، این است که در بین فرق اسلامی - که امروز مسلمین خیلی گرفتاری و نابسامانی دارند و با آن دست به گریبانند و باید از هر وسیله‌ای برای نجات خود از این گرفتاری‌ها استفاده کنند - یک نقطه وجود دارد که در آن نقطه، هیچ اختلاف بین آنها نیست. حتی در عقیده توحید هم که متفق علیه است، ممکن است کسانی تفسیر و حرفی داشته باشند که

آن دیگری قبول نداشته باشد؛ اما در این نقطه هیچ اختلافی وجود ندارد و آن، محبت و ارادت به نبی مکرم اسلام حضرت محمد بن عبدالله صلی الله علیه و آله و سلم است. این، یک نقطه اجتماع و اتحاد است و روی آن بایستی تلاش شود. ما قبلاً هم این را گفته ایم، بعضی از اصحاب همت هم تلاش کرده اند که بر این اساس، اجتماعی بین فریق مسلمین به وجود آید. امروز هم کسانی که اهل درک و درد هستند، باید بر این اساس بنشینند و مسلمین را به این نقطه وحدت، متوجه و متبّه کنند.

ایشان در سالروز میلاد نبی مکرم اسلام، وضعیت اسفبار دنیای اسلام را گوشزد کرده به مسلمانان دردمند اعلام می دارد که صرف اطلاع از این وضعیت رقت بار انسان مسلمان را برای چاره اندیشی و خلاصی از این وضعیت و می دارد. صرف همین معرفت به وضع، انسان های بیدار دل را باید متوجه به علاج کند. علاج، امر ساده و بسیطی نیست؛ لیکن دو، سه نکته اساسی دارد:

در درجه اول، مسأله وحدت و اتحاد مسلمین است. این قضیه اتحاد مسلمین را همه فریق اسلامی - چه شیعه و چه سنی، چه مذاهب مختلف اهل سنت و چه مذاهب شیعه - باید جدی بگیرند. امروز مسلمانان وحدت اسلامی را جدی بگیرند. وحدت اسلامی هم معنایش معلوم است. مقصود این نیست که مذاهب، در یک مذهب حل شوند. بعضی کسان برای این که اتحاد مسلمین را تحصیل نمایند، مذاهب را نفی می کنند. نفی مذاهب، مشکلی را حل نمی کند؛ اثبات مذاهب، مشکلات را حل می کند. همین مذاهبی که هستند، هر کدام در منطقه کار خودشان، امور معمولی خودشان را انجام دهند؛ اما روابطشان را با یکدیگر حسنه کنند.

من به چشم خود، دست های توطئه گری را می بینم که بخصوص در سال های اخیر - بعد از حمله ای که پس از پیروزی انقلاب شروع کردند؛ اما با حرکت قاطع انقلاب اسلامی و رهبر عظیم الشان و امام بزرگوار ما خنثی شد - به شکل بسیار خطرناکی، برای ایجاد تفرقه بین مذاهب و مسلمین تلاش می کنند. دشمنان، همیشه با اتحاد مسلمانان مخالف بوده اند. تاریخ، شاهد بر این معناست. اما امروز که پرچم مظفر اسلام، در این نقطه از عالم، با عظمت و عزت برافراشته شده است، بیشتر از همیشه از وحدت اسلامی می ترسند.

عزیزان من! حضور جمهوری اسلامی در این دنیای بزرگ؛ حضور این دولت

اخوت اسلامی از دیدگاه مقام معظم رهبری، مهم‌ترین مؤلفه بیانیه گام دوم انقلاب اسلامی* ۷۷

قدرت‌مند، این نظام مقتدر و مستقل، این ملت شجاع و سربلند و فعال و کارآمد و مؤمن، این کشور بزرگ، این انقلابی که توفیق خود را در اغلب عرصه‌ها تا امروز اثبات کرده است - هم در پیروزی انقلاب، هم در پیروزی بر تهاجم دشمن بیگانه در جنگ تحمیلی، هم در عرصه سازندگی - و توانسته است وحدت ملی به صورت کاملی حفظ کند، دشمنان اسلام را به شدت به فکر فرو برده است. آنها می‌ترسند؛ چون می‌بینند که این انقلاب جاذبه دارد. هر جا در دنیا مسلمانی هست، وقتی سر بلند می‌کند و چشمش به این پرچم برافراشته و به اهتزاز درآمده می‌افتد، به هیجان می‌آید و احساسات اسلامی در او زنده می‌شود. شما ببینید از بعد از پیروزی انقلاب اسلامی، هیجانات و احساسات و حرکات اسلامی و موقفت‌های گروه‌های مسلمان در منطقه اسلامی، چقدر زیاد شده است! از شمال آفریقا و الجزایر بگیرید، تا به این جا برسید و به طرف شرق بروید. این، به برکت همین پرچم رفیع و بلند است. احساس استقلال، احساس هویت اسلامی و احساس شخصیت در جوامع اسلامی زنده شد و دشمن اسلام و مسلمین، خائف گردید. کسانی که ده‌ها سال تلاش کرده بودند و تا مسلمانان را ضعیف و دلمرده و بی‌شخصیت و بی‌هویت بار بیاورند، ناگهان دیدند که همه بافته‌هایشان پنبه گردید و همه نقشه‌هایشان نقش بر آب شد. قیام این دولت اسلامی، به مسلمانان احساس اعتزاز داد. دشمنان در صدد برآمدند که از طرق مختلف، رابطه بین دولت اسلامی در ایران و بین جوامع و مجامع مسلمان در اقطار عالم را قطع کنند. این کار را می‌کنند. یکی از آنها، طرق مذهبی است؛ جنگ سنی و شیعه، دعوای سنی و شیعه، عمده کردن و درشت کردن تفاوت مذهبی، که آنها شیعه‌اند و به شما کاری ندارند؛ در حالی که ما در این جا پرچم حکومت اسلام و قرآن و نام مبارک پیامبر اکرم حضرت محمد مصطفی (ص) را بلند کرده‌ایم. این چیزی است که همه مسلمانان، مشتاق و عاشق آن هستند. یکی از راهها این است. یکی از راهها این است که با تهمت تروریسم و امثال آن، جمهوری اسلامی و این ملت بزرگ و این دولت معنوی و اخلاقی و ارزشی را در دنیا از چشم‌ها بپندازند.

این که می‌بینید تهمت حقوق بشر، مخالفت با حقوق بشر، نقض حقوق بشر، دست زدن به ترور و امثال این‌ها را این همه خرج می‌کنند، برای آن است که این را در دنیا اثبات نمایند! خود آن‌ها می‌دانند که دروغ است. این، برای آن است که افکار عمومی عالم، از نظام جمهوری اسلامی فاصله بگیرد. این، برای همان ایجاد شکاف است. این، برای آن است که میان این پایگاه رفیع

اسلام و قرآن و جوامع مسلمان در سرتاسر عالم، انجذابی ایجاد نشود. البته خدای متعال کید آنها را باطل می‌کند: «انهم یکیدون کیداً و اکید کیداً(۱)»، «و مکروا و مکرالله(۲)». در طول این چند سال، هر کاری که این‌ها کردند، خدای متعال آن را باطل کرده است. اما به هر حال، دشمن مانع تراشی و ایجاد اشکال می‌کند و مشکلات می‌آفریند؛ در جاهایی هم رسوا می‌شود، اما دست بر نمی‌دارد! این جاست که مسأله اتحاد و وحدت اسلام و تفاهم اسلامی معنا پیدا می‌کند. ببینید این قضیه چقدر مهم است! ببینید این مسأله برای فردای دنیای اسلام، چقدر حائز اهمیت است! این، قضیه‌ای نیست که به آسانی بشود از آن گذشت. همه باید خود را مخاطب این کلام حساب کنند. من به همه می‌گویم؛ هم به اهل سنت، هم به شیعه، هم به کتاب‌نویسان، هم به شعرا، هم به مطبوعه‌چی‌ها، هم به کسانی که در بین مردم پایگاهی دارند، حرفی می‌زنند و مستمعی دارند. همه باید این حقیقت را بفهمند و دشمن را بشناسند. مواظب باشید که دشمن در سنگر خودی جا نگیرد. مواظب باشید که شما به جای تهاجم به دشمن، به خودی حمله نکنید. عالم به زمان باشید؛ یعنی دشمن و دوست و عرصه مبارزه را بشناسید. اینها خیلی مهم است.

همه مخاطب به این کلامند. شیعه و سنی ندارد. فرقی نمی‌کند؛ ایرانی و غیرایرانی ندارد. ما خوش‌بختانه در ایران، با برادران اهل سنت مشکلی نداریم. در طول مدت هفده، هجده سال بعد از انقلاب، همیشه با حال صفا و محبت و صمیمیت زندگی کرده‌ایم؛ خدا را شاکریم. برادران ما در مناطقی که اهل سنت بیشتر مستقر هستند، بیشترین کمک‌ها را به دولت و نظام اسلامی کردند. مسأله، مسأله دنیای اسلام است. مسأله، مسأله فردای اسلام است.

عزیزان من! امروز دولت‌ها، کشورها، مجامع و مجموعه‌های بین‌المللی، برای این که خود را در عرصه مبارزه زندگی موفق کنند، از همه امکانات خودشان - امکانات جغرافیایی، امکانات تاریخی، امکانات قومی - استفاده می‌کنند. چرا مسلمانان، از این امکان عظیم موهوب به آن‌ها از طرف پروردگار، استفاده نمی‌کنند؟ امروز منطقه جغرافیایی مسلمانان، مهمترین مناطق عالم است. کشورهای آنها از لحاظ طبیعی، جزو ثروتمندترین کشورهای عالم است. امروز دروازه آسیا به اروپا، دروازه اروپا به آسیا و آفریقا، آفریقا به اروپا و آسیا، متعلق به مسلمانان است. این منطقه سوق‌الجیشی و سرزمین‌های بابرکتی که در اختیار مسلمانان است، امروز حامل و حاوی امکاناتی چون نفت و گاز و امثال این‌هاست که بشر برای تمدن

اخوت اسلامی از دیدگاه مقام معظم رهبری، مهم‌ترین مؤلفه بیانیه گام دوم انقلاب اسلامی* ۷۹

خود، به صورت روزمره به آن احتیاج دارد. یک میلیارد و چند صد میلیون نفر مسلمان هستند؛ یعنی بیش از یک پنجم مردم دنیا، این همه جمعیت، در چنین منطقه‌ای؛ آن هم با برافراشته شدن پرچم اسلام در قلب این منطقه - یعنی در ایران اسلامی که امروز قلب و مرکز اصلی دنیای اسلام است - چرا باید از این استفاده نشود؟ این، یک امکان بزرگ در اختیار مسلمانان است. وسوسه جدایی دین از سیاست را که یک روز انگلیسی‌ها گفتند، یک روز امریکایی‌ها ترویج نمودند و یک روز ایادی آن‌ها در بوق کردند، برای این است که مسلمانان از این امکان و از این موقعیت غفلت کنند. در این زمینه، بیشترین وظیفه را هم خواص دارند. خواص، یعنی علما و روشنفکران و شعرا و خطبا و روزنامه‌نگاران و صاحبان نفوذ در بین گروه‌های مردمی. اینها هستند که بیشترین تکلیف را دارند. وقت آن رسیده است که دنیای اسلام به خود آید و اسلام را به عنوان صراط المستقیم الهی و راه نجات انتخاب کند و در آن، با استحکام قدم بردارد. وقت آن رسیده است که دنیای اسلام، اتحاد خود را حفظ کند و در مقابل دشمن مشترکی که همه گروه‌های اسلامی، آسیب آن دشمن را دیده‌اند - یعنی استکبار و صهیونیسم - به طور متحد بایستد، شعارهای واحدی بدهد، تبلیغ واحدی بکند و راه واحدی را پیماید. ان شاء الله مورد تأیید پروردگار و مورد حمایت قوانین و سنن الهی هم خواهد بود و پیش خواهد رفت (بیانات، ۱۳۷۶).

حسن ختام این نوشتار، بیانات حضرت آیت الله خامنه‌ای در جمع کارگزاران نظام و سفرای کشورهای اسلامی در روز میلاد پیامبر بزرگوار اسلام (ص) است: «علاج اصلی، داروی اصلی برای امروز دنیای اسلام، داروی اتحاد است. باید با هم متحد بشوند. علما و روشنفکران اسلام بنشینند و منشور وحدت اسلامی را تنظیم کنند. منشوری تهیه کنند؛ تا فلان آدم کج فهم متعصب وابسته‌ی به این یا فلان یا آن فرقه‌ی اسلامی، نتواند آزادانه جماعت کثیری از مسلمانان را متهم به خروج از اسلام کند؛ تکفیر کند؛ تهیه‌ی منشور جزو کارهایی است که تاریخ امروز از روشنفکران اسلامی و علمای اسلامی مطالبه می‌کند. اگر شما این کار را نکنید، نسل‌های بعد از شما مؤاخذه خواهند کرد» (بیانات، ۱۳۸۶)

نتیجه

در این نوشتار کوشیده شد که ابتدا به صورت مختصر، اهمیت وحدت و انسجام اسلامی از دیدگاه قرآن کریم آورده شود و همچنان اشاره کوتاهی شد بر

شرایط زمان حضرت امیر المومنین (ع) و اینکه تحمل مرارت و سختی‌ها برای آن حضرت همگی به خاطر مصالح علیای جهان اسلام و اتحاد مسلمین بوده است. پس از آن پرداخته شده به دیدگاه مقام معظم رهبری (دامت برکاته) در باب وحدت مسلمانان. این مهم از لابلای کلمات ایشان و پیام‌ها و گفته‌های ایشان در زمان‌های مختلف و موقعیت‌های گوناگون، واکاوی شد.

البته وحدت اسلامی از منظر معظم له به معنی دست برداشتن یک فرقه مذهبی از اعتقادات‌شان نیست؛ چرا که حذف اختلاف و تنوع فکری و مذهبی ممکن نیست. آنچه مطلوب و شدنی است، یافتن راهبردهای نظری و عملی برای مدیریت صحیح پدیده‌ی تعدد باورهای مذهبی و جلوگیری از آسیب‌ها و پیامدهای زیان‌بار واگرایی در جوامع اسلامی است.

بنابراین، پذیرش حضور دیگری و به رسمیت شناختن اختلاف و تنوع افکار را باید نخستین و چه بسا مهم‌ترین گام و مبنای اندیشه وحدت به شمار آورد. بررسی سخنان مقام معظم رهبری بیانگر این مطلب است که تأکید ایشان به وحدت چنین مبنایی دارد و می‌توان آن را در راستای گام دوم انقلاب اسلامی، گام مهمی برای وحدت واقعی جوامع اسلامی به شمار آور

فهرست منابع

قرآن کریم

۱. ابن ابی الحدید معتزلی، شرح نهج البلاغه، قم، انتشارات کتابخانه آیت الله مرعشی نجفی، (۱۴۰۴ق) ج ۱.
۲. از بیانات رهبر معظم انقلاب اسلامی در تاریخ ۱۳۸۶/۱/۱۷ ه.ش در روز میلاد حضرت ختمی مرتبت محمد بن عبدالله (ص) و در جمع کارگزاران نظام و سفرای کشورهای اسلامی، در حسینیه‌ی امام خمینی (ره).
۳. بیانات ایشان در دیدار با رئیس جمهور موقت افغانستان و رهبران مجاهدان افغانستان ۱۳۶۸/۷/۱۱ ه.ش.
۴. بیانات مقام معظم رهبری در دیدار با میهمانان کنفرانس وحدت اسلامی در سالروز میلاد خجسته پیامبر اکرم (ص) و امام جعفر صادق (ع) ۱۳۷۶/۵/۱ ه.ش.
۵. پیام مقام معظم رهبری به کنفرانس اندیشه‌ی اسلامی ۱۳۷۰/۱۱/۱۵ ه.ش.
۶. حکیم، سید محمد باقر، وحدت اسلامی از دیدگاه قرآن و سنت، ترجمه عبدالهادی فقهی

اخوت اسلامی از دیدگاه مقام معظم رهبری، مهم‌ترین مؤلفه بیانیه گام دوم انقلاب اسلامی* ۸۱

- زاده، تهران، انتشارات تبیان، چاپ اول، ۱۳۷۷ ه.ش.
۷. سخنرانی در مراسم بیعت میهمانان خارجی شرکت کننده در مراسم چهلمین روز ارتحال امام خمینی (ره) ۱۳۶۸/۴/۲۲ ه.ش.
۸. فرزندی، دکتر عباسعلی، مقاله وحدت و انسجام اسلامی از منظر مقام معظم رهبری، مجله حبل المتین، بهار ۱۳۹۱ ه.ش.
۹. نرم افزار آیه‌های انقلاب، کلمات قصار، کلید واژه اتحاد.